

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ

الرَّحِیْمِ

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته زبان شناسی همگانی

عنوان:

بررسی توزیع متغیرهای زبانی فارسی و تهی اطلس
زبانی ۱۸۴ صورت زبانی در بخش های شهرکی -
نارویی و میانکنگی سیستان

اساتید راهنما:

دکتر عباسعلی آهنگر

دکتر پاکزاد یوسفعلی

استاد مشاور:

دکتر علی اصغر رستمی ابوسعیدی

تحقیق و نگارش:

حسنعلی کدخدا

این پایان نامه از حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان بهره مند شده است

بهمن ۱۳۸۸

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان بررسی توزیع متغیو های زبانی فارسی و تهع اطلس زبانی ۱۸۴ صورت زبانی در بخش های شهرکی - نارو یی و می‌انکنگی سیستان قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد زبان شناسی همگاری توسط دانشجو حسنعلی کدخدا تحت راهنمایی استاد پایان نامه دکتر عباسعلی آهنگرودکتر پاکزاد هسفلان تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

حسنعلی کدخدا

این پایان نامه واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ توسط هیئت داوران بررسی و درجه به آن تعلق گرفت.

نام و نام خانوادگی	امضاء	تاریخ
استاد راهنما:	دکتر عباسعلی آهنگر	
استاد راهنما:	دکتر پاکزاد هسفلان	
استاد مشاور:	دکترعلی اصغر رستمی ابوسعیدی	
داور ۱:	دکتر موسی محمودزهی	
داور ۲:	دکتر عبدالله سارانی	
نماینده تحصیلات تکمیلی:	دکتر کورش صالحی	

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب حسنعلی کدخدا تأیید می‌کنم که مطالب مندرج در این پایان‌نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان‌نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می‌باشد.

حسنعلی کدخدا

نام و نام خانوادگی دانشجو:

امضاء

The University of Sistan & Baluchestan
Graduate School

The Dissertation of M.Sc. in General linguistics

Title:

**A Study of The Distribution of Persian
linguistic Variables And Drawing
Linguistic Atlas:
184 Linguistic variables in The
Areas:Shakraki-Narui and Miankangi
of Sistan**

Supervisors:

**Dr. Abbas Ali Ahangar
Dr. Pakzad Yousefian**

Advisor:

Dr. Ali Asghar Rostami Abusaedi

Research by:

Hassan Ali Kadkhoda

January, 2010

تقدیم به روح پاک پدر و مادر عزیزم ،

که وجودم برایشان همه رنج بود و وجودشان برایم همه مهر ،

تقدم به روح پاک برادر بزرگوارم ،

تقدیم به همسر عزیزم ،

که در این مدت رنج و مشکلات زیادی را متحمل شد و در انجام این پژوهش مرا یاری داد ،

تقدیم به گل‌های باغ زندگی‌م ، فروغ ، ضیاء و فاطمه

و

تقدیم به گل‌های محبت ، برادر و خواهرانم

سپاسگزاری

با سپاس به درگاه ایزد بی همتا که توفیق انجام این پژوهش را به من عطا نمود ، وظیفه ی خود می دانم که از زحمات اساتید محترم گروه زبان شناسی دانشگاه سیستان و بلوچستان ، که از راهنماییهای آنها بی بهره نبودم ، تشکر نمایم.

همچنین زحمات بی شائبه آقای دکتر عباسعلی آهنگر ، که با دقت نظر و حوصله راهنمایی این پایان نامه را عهده دار بودند، و همینطور زحمات آقای دکتر پاکزاد یوسفیان و دکتر علی اصغر رستمی ابوسعیدی را صمیمانه ارج می نهم. بی شک ، بدون راهنمایی این اساتید بزرگوار انجام این پژوهش مقدور نبود.

در پایان ، از مهندس بهروز اعتباری که در کار های آماری و رایانه ای و تمامی کسانی که در انجام این پژوهش مرا یاری کردند ، سپاسگزاری می نمایم.

چکیده:

پایان نامه حاضر در صدد است تا تو زیع جغرافیایی تعدادی از متغیرهای زبانی شامل متغیرهای واجی ، ساختواژی ، واژگانی و نحوی را در گویش سیستانی در دو بخش شهرکی - نارویی و میانکنگی مورد بررسی قرار دهد و با توجه به تفاوت های موجود در گویش سیستانی در این دو بخش اطلس زبانی این متغیرهای زبانی ترسیم گردد و همچنین ، در این راستا ، توزیع جغرافیایی تعدادی از متغیر های زبانی که از فارسی میانه در گویش سیستانی در دو بخش مورد پژوهش باقی مانده اند نشان داده خواهد شد. برای مشخص کردن حوزه ی دقیق هر متغیر زبانی از نقشه و ترسیم خط مرزهای همگویی با استفاده از نرم افزار GIS استفاده شده است. برای تعیین متغیر های زبانی راهنما در ۲۸ روستا از یک یا دو نفر از افراد مسن بی سواد یا کم سواد بالای پنجاه سال گفتار آزاد تهیه شد و برای تعیین متغیر های اصلی نیز گفتار آزاد و مصاحبه صورت گرفت. سپس ، پرسشنامه در قالب فهرست واژگان تهیه گردید و به اجرا درآمد. در پایان ، بر اساس داده های بدست آمده ، تفاوت ها و شباهت های موجود در توزیع متغیر های زبانی مربوط و همچنین آثار باقی مانده از فارسی میانه در گویش سیستانی در دو بخش مورد نظر روی نقشه های زبانی نشان داده شده است. یافته های پژوهش نشان می دهد که از فارسی میانه آثار قابل ملاحظه ای در گویش سیستانی در دو بخش به چشم می خورد که می توان به فرایند کشش واکه ای ، حفظ تعدادی از واکه های دوره ی میانه که در فارسی معیار دچار افراستگی یا افتادگی شده اند ، حفظ خوشه های همخوانی آغازی اشاره کرد. افزون بر این ، فرایند افراستگی واکه ای ، افتادگی ، پیشین شدگی ، پسین شدگی واکه ای در این دو بخش به طور قابل ملاحظه ای مشاهده می گردد. همچنین ، بررسی متغیر ها و نقشه ها نشان می دهد که واحد های زبانی در این دو بخش تا حد نسبتا زیادی مشابه هم به کار می روند که این وضعیت در بخش شهرکی - نارویی به لحاظ تراکم جمعیت خیلی بیشتر از بخش میانکنگی به لحاظ پراکندگی جمعیت به چشم می خورد. اما به جهت وجود پاره ای از تفاوت ها در رفتار زبانی گویشوران ، برای گویش سیستانی در این دو منطقه باید لهجه هایی قائل شد که بارزترین آنها لهجه ی بارانی (با تلفظ محلی bârni) در بخش میانکنگی می باشد که واحد های زبانی را نزدیکتر به فارسی معیار به کار می برند.

کلید واژه ها: متغیر زبانی ، اطلس زبانی ، خط مرز همگویی ، افراستگی واکه ای ، افتادگی واکه ای ، پیشین شدگی واکه ای ، پسین شدگی واکه ای.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول : درآمدی بر پژوهش
۲	۱-۱ - مقدمه
۲	۲-۱ - بیان مسئله
۲	۳-۱ - اهداف پژوهش
۳	۴-۱ - لزوم انجام پژوهش
۳	۵-۱ - پرسش های پژوهش
۴	۶-۱ - فرضیه های پژوهش
۴	۷-۱ - روش شناسی پژوهش
۴	۱-۷-۱ - جامعه ی زبانی و آزمودنی ها
۵	۲-۷-۱ - تعیین متغیرهای زبانی
۵	۱-۲-۷-۱ - تعیین متغیرهای زبانی راهنما
۵	۲-۲-۷-۱ - تعیین متغیرهای زبانی اصلی
۶	۳-۷-۱ - پرسشنامه
۶	۸- ۱ - محدودیت های پژوهش

۷ ۹-۱- نگاهى به تاريخچه سيستان و بخش هاى مورد پژوهش
۷ ۱-۹-۱- وجه تسميه سيستان
۸ ۲-۹-۱- موقعيت جغرافيايى سيستان
۹ ۳-۹-۱- وسعت و جمعيت سيستان
۹ ۱۰-۱- نگاهى اجمالى به گویش سيستاني
۱۱ ۱۱-۱- بخش شهرکى - نارويى
۱۲ ۱۲-۱- بخش ميانکنگى
۱۳ ۱۳-۱- نقشه ها
۱۳ ۱-۱۳-۱- نقشه ي جمهورى اسلامى ايران (با سيستان به صورت برجسته)
۱۴ ۲-۱۳-۱- نقشه ي استان
۱۵ ۳-۱۳-۱- نقشه سيستان
۱۶	فصل دوم : پيشينه و مباني نظري پژوهش
۱۷ ۱-۲- مقدمه
۱۷ ۲-۲- پيشينه ي پژوهش
۲۱ ۳-۲- زبان، گویش، لهجه و گونه زباني
۲۷ ۴-۲- تغيير زبان
۲۸ ۱-۴-۲- دلايل تغيير زبان
۳۱ ۲-۴-۲- انواع تغيير زبان
۳۴ ۵-۲- گویش شناسى

۳۴ تاریخچه ی گویش شناسی ۱-۵-۲
۳۶ انواع گویش شناسی ۲-۵-۲
۳۶ گویش شناسی سنتی ۱-۲-۵-۲
۳۷ گویش شناسی ساختاری ۲-۲-۵-۲
۳۸ گویش شناسی زایشی ۳-۲-۵-۲
۳۹ گویش شناسی پویا ۴-۲-۵-۲
۴۱ گویش شناسی اجتماعی ۵-۲-۵-۲
۴۲ جنس ۱-۵-۲-۵-۲
۴۵ طبقه ی اجتماعی ۲-۵-۲-۵-۲
۴۸ سن ۳-۵-۲-۵-۲
۴۹ گروه نژادی ۴-۵-۲-۵-۲
۵۱ تحصیلات ۵-۵-۲-۵-۲
۵۲ گویش شناسی جغرافیایی ۶-۲-۵-۲
۵۴ روش های گرد آوری گویش های جغرافیایی ۱-۶-۲-۵-۲
۵۴ شیوه های توصیفی ۱-۱-۶-۲-۵-۲
۵۶ روش های گرد آوری داده های گویشی ۱-۱-۶-۲-۵-۲
۵۸ شیوه ی مقایسه ای ۲-۱-۶-۲-۵-۲
۶۳ مرز های زبانی ۲-۶-۲-۵-۲
۶۳ خط مرز های همگویی ۱-۲-۶-۲-۵-۲

۶۷ ۲-۵-۲-۶-۲-۲-۲- الگوهای خط مرز همگویی
۶۷ ۲-۵-۲-۶-۲-۳- دسته ی همگویی ها
۶۸ ۲-۵-۳- روش های گویش شناسی
۶۸ ۲-۵-۳-۱- روش های سنتی
۶۸ ۲-۵-۳-۱-۱- قبایل و شم زبانی
۶۸ ۲-۵-۳-۱-۲- روش خط مرز همگویی
۷۲ ۲-۵-۳-۱-۳- روش جغرافیایی ساختاری
۷۳ ۲-۵-۳-۲- روش های ادراکی
۷۳ ۲-۵-۳-۱-۲- روش پیکانی
۷۴ ۲-۵-۳-۲-۲- آزمایش های ادراکی
۷۴ ۲-۵-۳-۳- روش های رایانه ای
۷۴ ۲-۵-۳-۱- محاسبه ی تفاوت ها یا شباهت ها
۷۵ ۲-۵-۳-۲- روش فراوانی پیکره زبانی
۷۶ ۲-۵-۳-۳- روش فراوانی واژه
۷۷ ۲-۵-۳-۴- فاصلع لُونشتین
۷۸ ۲-۵-۳-۵- روش مرکز جاذبه
۷۹ ۲-۵-۳-۶- گویش سنجی
۸۰ ۲-۵-۴- انتخاب روش خط مرز همگویی
۸۱ فصل سوم : توصیف و تحلیل داده ها ی زبانی

۸۲ ۱-۳- مقدمه
۸۲ ۱-۲-۳- متغیرهای زبانی
۸۲ ۱-۲-۳- متغیرهای واجی
۸۲ ۱-۱-۲-۳- متغیرهای واکه ای
۸۳ ۱-۱-۱-۲-۳- متغیرهای واکه ای ساده
۸۳ ۱-۱-۱-۲-۳- افزایشگی واکه ای
۹۲ ۲-۱-۱-۲-۳- افتادگی واکه ای
۹۸ ۳-۱-۱-۲-۳- پیشین شدگی واکه ای
۱۰۳ ۴-۱-۱-۲-۳- پسین شدگی واکه ای
۱۰۵ ۵-۱-۱-۲-۳- افزایشگی - پیشین شدگی واکه ای
۱۰۹ ۶-۱-۱-۲-۳- افتادگی - پیشین شدگی واکه ای
۱۱۲ ۷-۱-۱-۲-۳- پسین شدگی - افزایشگی واکه ای
۱۱۳ ۸-۱-۱-۲-۳- پسین شدگی - افتادگی واکه ای
۱۱۴ ۹-۱-۱-۲-۳- مرکب شدگی واکه ای
۱۱۸ ۱۰-۱-۱-۲-۳- کشش واکه ای
۱۲۲ ۱۱-۱-۱-۲-۳- حفظ واکه های دوره ی میانه
۱۳۲ ۲-۱-۲-۳- متغیرهای واکه ای مرکب
۱۳۲ ۱-۲-۱-۲-۳- ساده سازی واکه ای
۱۳۴ ۲-۱-۲-۳- متغیرهای همخوانی

- ۱۳۴ حذف همخوان ۱-۲-۱-۲-۳
- ۱۳۵ حذف انسدادی ها ۱-۱-۲-۱-۲-۳
- ۱۳۶ حذف سایشی ها ۲-۱-۲-۱-۲-۳
- ۱۳۶ حذف خیشومی ها ۳-۱-۲-۱-۲-۳
- ۱۳۷ حذف غلت ها ۴-۱-۲-۱-۲-۳
- ۱۳۷ تبدیل همخوان ۲-۲-۱-۲-۳
- ۱۳۷ تبدیل سایشی ها ۱-۲-۲-۱-۲-۳
- ۱۳۸ تبدیل روان ها ۲-۲-۲-۱-۲-۳
- ۱۳۸ همگونی ۳-۲-۱-۲-۳
- ۱۳۸ همگونی انسدادی ها ۱-۳-۲-۱-۲-۳
- ۱۳۹ همگونی سایشی ها ۲-۳-۲-۱-۲-۳
- ۱۳۹ همگونی خیشومی ها ۳-۳-۲-۱-۲-۳
- ۱۴۰ ناهمگونی ۴-۲-۱-۲-۳
- ۱۴۰ ناهمگونی انسایشی ها ۱-۴-۲-۱-۲-۳
- ۱۴۰ قلب ۵-۲-۱-۲-۳
- ۱۴۱ افزایش ۶-۲-۱-۲-۳
- ۱۴۱ حفظ همخوان های دوره ی میانه ۷-۲-۱-۲-۳
- ۱۴۱ متغیر های مربوط به ساخت هجا ۸-۲-۱-۲-۳
- ۱۴۲ توصیف متغیرهای ساختوازی ۲-۲-۳

- ۱۴۳ ۱-۲-۲-۳-۳ - وندها
- ۱۴۳ ۱-۱-۲-۲-۳-۳ - پیشوند ها
- ۱۴۳ الف - حال ساده
- ۱۴۳ ب - حال کامل استمراری
- ۱۴۳ پ - فعل امر
- ۱۴۴ ت - فعل نفی
- ۱۴۴ ث - فعل نهی
- ۱۴۵ ۲-۱-۲-۲-۳-۳ - پسوند ها
- ۱۴۵ الف - حال ساده
- ۱۴۶ ب - حال کامل
- ۱۴۶ پ - گذشته ساده
- ۱۴۷ ت - گذشته کامل
- ۱۴۸ ث - نشانه های جمع
- ۱۴۹ ۳-۲-۳-۳ - توصیف متغیرهای واژگانی
- ۱۵۰ ۳-۲-۳-۱ - متغیرهای واژگانی ساده
- ۱۵۴ ۳-۲-۳-۲ - متغیرهای واژگانی ترکیبی
- ۱۵۵ ۴-۲-۳-۳ - توصیف متغیرهای نحوی
- ۱۵۵ ۱-۴-۲-۳-۳ - حرفها
- ۱۵۵ الف - حرفهای ربط

۱۵۶ ب - حرفهای اضافه
۱۵۷ پ - حرفهای نشانه
۱۵۷ ۳-۲-۴-۲ - ضمائر شخصی
۱۵۷ ۳-۲-۴-۱-۲ - ضمائر شخصی منفصل
۱۵۷ الف - ضمائر منفصل فاعلی
۱۵۸ ب - ضمائر منفصل مفعولی
۱۵۹ پ - ضمائر انعکاسی مفعولی
۱۶۰ ت - ضمائر تأکیدی
۱۶۰ ث - ضمائر اشاره فاعلی
۱۶۱ ج - ضمائر اشاره مفعولی
۱۶۲ چ - ضمائر پرسشی
۱۶۲ ۱- ضمیر پرسشی فاعلی
۱۶۲ ۲- ضمیر پرسشی مفعولی
۱۶۲ ۳-۲-۴-۲-۲ - ضمائر شخصی متصل
۱۶۳ ۳-۲-۴-۳ - عدد
۱۶۳ ۳-۲-۴-۴ - فعل وجهی
۱۶۳ ۳-۲-۴-۵ - فعل معین
۱۶۵ فصل چهارم : نقشه های اطلس زبانی
۱۶۶ ۴-۱- راهنمای نقشه های اطلس زبانی

۱۶۷ نقشه راهها ۲-۴
۱۶۸ نقشه های متغیر های واجی ۳-۴
۲۶۰ نقشه های متغیر های ساختواژی ۴-۴
۲۹۵ نقشه های متغیر های واژگانی ۵-۴
۳۲۴ نقشه های متغیر های نحوی ۶-۴
۳۶۳ فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهادها
۳۶۴ ۱-۵ مقدمه
۳۶۴ ۲-۵ مروری بر پرسش ها و فرضیه های پژوهش
۳۶۴ ۱-۲-۵ پرسش های پژوهش
۳۶۴ ۲-۲-۵ فرضیه های پژوهش
۳۶۵ ۳-۵ متغیر های واجی
۳۶۵ ۱-۳-۵ متغیر های واکه ای
۳۶۷ ۲-۳-۵ متغیر های همخوانی
۳۶۷ ۳-۳-۵ متغیر های مربوط به ساخت هجا
۳۶۸ ۴-۵ متغیر های ساختواژی
۳۶۸ ۱-۴-۵ پیشوند ها
۳۶۸ ۲-۴-۵ پسوند ها
۳۹۲ ۵-۵ متغیر های واژگانی
۳۶۹ ۶-۵ متغیر های نحوی
۳۶۹ ۱-۶-۵ ضمائر

۳۶۹ ۵-۶-۱-۱- ضمایر فاعلی
۳۶۹ ۵-۶-۱-۲- ضمایر مفعولی
۳۶۹ ۵-۶-۱-۳- ضمایر انعکاسی و تأکیدی
۳۷۰ ۵-۶-۱-۴- ضمایر اشاره فاعلی و مفعولی
۳۷۰ ۵-۶-۲- عدد
۳۷۰ ۵-۶-۳- حرف اضافه
۳۷۲ ۵-۷- پیشنها دها
۳۷۳ پیوست ها
۳۷۴ پیوست (الف) - صورت های زبانی واجنویسی شده
۴۱۲ پیوست (ب) - پرسشنامه صورتهای زبانی
۴۲۲ پیوست (پ) - نمونه های گفتار آزاد
۴۴۰ پیوست (ت) - واژه نامه انگلیسی - فارسی
۴۴۶ واژه نامه فارسی - انگلیسی
۴۵۲ منابع
۴۵۲ منابع فارسی
۴۵۵ منابع انگلیسی
۴۵۷ منابع سایت ها